

VOREL

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 11ης Ιανουαρίου 2007*

Στην υπόθεση C-437/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Okresní soud v Českém Krumlově (Τσεχική Δημοκρατία) με απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2005 η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Δεκεμβρίου 2005, στο πλαίσιο της διαδικασίας,

Jan Vorel

κατά

Nemocnice Český Krumlov,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Schintgen (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, A. Borg Barthet και M. Ilešič, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η τσεχική.

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: R. Grass

κρίνοντας ότι πρέπει να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 104, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

- 1 Η αίτηση για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 307, σ. 18), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2000/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 2000 (ΕΕ L 195, σ. 41, στο εξής: οδηγία 93/104), καθώς και την οδηγία 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 299, σ. 9), που κατήργησε και αντικατέστησε την οδηγία 93/104 από τις 2 Αυγούστου 2004.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του J. Borrel και του εργοδότη του Nemosnice Český Krumlov (νοσοκομείου του Český Krumlov, στο εξής: NČK), σχετικά με τον καθορισμό της έννοιας του «χρόνου εργασίας» κατά την έννοια των οδηγιών 93/104 και 2003/88, όσον αφορά την εφημερία που πραγματοποιεί ιατρός σε νοσοκομείο καθώς και την οφειλόμενη για τις υπηρεσίες αυτές αμοιβή.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

- 3 Η οδηγία 93/104 καταργήθηκε βάσει του άρθρου 118 Α της Συνθήκης ΕΚ (τα άρθρα 117 έως 120 της Συνθήκης ΕΚ αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 136 ΕΚ έως 143 ΕΚ), ενώ η οδηγία 2003/88 αναφέρει ως νομική βάση το άρθρο 137 ΕΚ.
- 4 Σύμφωνα με το άρθρο 1, που φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», η οδηγία 93/104 καθορίζει τις στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας και εφαρμόζεται σε όλους τους ιδιωτικούς ή δημόσιους τομείς δραστηριοτήτων, πλην της εργασίας των ναυτικών.
- 5 Με τον τίτλο «Ορισμοί», το άρθρο 2 της οδηγίας 93/104 προβλέπει:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- 1) “χρόνος εργασίας”: κάθε περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος ευρίσκεται στην εργασία, στη διάθεση του εργοδότη, και ασκεί τη δραστηριότητα ή τα καθήκοντά του, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές·
- 2) “περίοδος ανάπαυσης”: κάθε περίοδος που δεν είναι χρόνος εργασίας·

[...]

- 6 Η εν λόγω οδηγία προβλέπει, στα άρθρα 3 έως 6, τα μέτρα που υποχρεούνται να λάβουν τα κράτη μέλη ώστε κάθε εργαζόμενος να διαθέτει, μεταξύ άλλων, περιόδους ελάχιστης διάρκειας ημερήσιας ανάπαυσης, καθώς και χρόνο διαλείμματος, και ρυθμίζει κανονιστικώς τη μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας.
- 7 Σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 93/104, ως ίσχυε αρχικώς, τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία το αργότερο στις 23 Νοεμβρίου 1996 ή βεβαιώνονται, το αργότερο κατά την ημερομηνία αυτή, ότι οι κοινωνικοί εταίροι θέτουν σ' εφαρμογή κατόπιν συμφωνίας τις αναγκαίες διατάξεις, τα δε κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν κάθε αναγκαίο μέτρο ώστε να μπορούν ανά πάσα στιγμή να εγγυηθούν τα επιβαλλόμενα από την παρούσα οδηγία αποτελέσματα.
- 8 Όπως προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική σκέψη, η οδηγία 2003/88 σκοπεύει, για λόγους σαφήνειας, να κωδικοποιήσει τις διατάξεις της οδηγίας 93/104.
- 9 Σύμφωνα με το άρθρο 28, η οδηγία 2003/88 άρχισε να ισχύει στις 2 Αυγούστου 2004.
- 10 Σύμφωνα με τον πίνακα που περιλαμβάνεται στο παράρτημα II της οδηγίας αυτής, τα άρθρα 1 έως 6 της οδηγίας 93/104 αντιστοιχούν στα άρθρα 1 έως 6 της οδηγίας 2003/88, οι δε διατάξεις εξακολουθούν, κατά τα λοιπά, να ταυτίζονται κατ' ουσίαν.

Η εθνική νομοθεσία

- 11 Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, το άρθρο 83 του νόμου 65/1965 για τον εργατικό κώδικα, όπως ίσχυε την 1η Μαΐου 2004, καθορίζει τον χρόνο εργασίας ως «την περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος υποχρεούται να εκτελέσει μια

εργασία για τον εργοδότη», τον χρόνο ανάπαυσης ως «την περίοδο που δεν είναι χρόνος εργασίας» και την εφημερία ως «την περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος είναι έτοιμος να παράσχει εργασία σε εκτέλεση της συμβάσεως εργασίας του, η οποία πρέπει να εκτελείται, σε περίπτωση επείγοντος, πέραν του ωραρίου εργασίας».

12 Το άρθρο 95, με τίτλο «Εφημερίες», του ίδιου νόμου έχει ως εξής:

- «1) Η παροχή επείγουσας εργασίας που εκτελείται ενδεχομένως πέραν του χρόνου εργασίας του εργαζομένου αποτελεί προϋπόθεση της εφημερίας. Η εφημερία δύναται να εκτελείται στον τόπο εργασίας ή σε άλλον τόπο συμφωνηθέντα με τον εργοδότη.

- 2) Ο εργοδότης μπορεί να συμφωνήσει με τον εργαζόμενο για εφημερία κατ' ανώτατο όριο 400 ωρών ετησίως. Ο εργοδότης μπορεί να συμφωνήσει με τον εργαζόμενο ότι η εφημερία θα διεξαχθεί και σε άλλον τόπο. Στο πλαίσιο εφημερίας αποτελούσας το αντικείμενο συμφωνίας, ο εργοδότης μπορεί να επιβάλει στον εργαζόμενο να εκτελέσει εφημερία. Σε συλλογική σύμβαση, διαπραγματευθείσα σε επιχείρηση, το πεδίο εφαρμογής της εφημερίας μπορεί να περιοριστεί στον τόπο εργασίας, και να προβλεφθεί ενδεχομένως εφημερία σε άλλο τόπο που θα συμφωνηθεί με τον εργαζόμενο.

- 3) Σε περίπτωση παροχής εργασίας κατά τη διάρκεια εφημερίας, ο εργαζόμενος δικαιούται αμοιβής· παροχή εργασίας στο πλαίσιο εφημερίας πέραν του εβδομαδιαίου ωραρίου εργασίας αντιστοιχεί σε υπερωρίες και περιλαμβάνεται εντός των ορίων των υπερωριών.

- 4) Η εφημερία που δεν καταλήγει σε παροχή εργασίας δεν περιλαμβάνεται στον χρόνο εργασίας· για την περίοδο αυτή, ο εργαζόμενος δικαιούται αμοιβής οριζόμενης σε ειδικές διατάξεις [νόμος 1/1992, περί των αμοιβών και αποδοχών για την ετοιμότητα προς εργασία και του μέσου μισθού, όπως τροποποιήθηκε, καθώς και νόμος 143/1992, περί των αμοιβών και αποδοχών για την ετοιμότητα προς εργασία στους δημοσιονομικούς και άλλους οργανισμούς και φορείς, όπως τροποποιήθηκε].»

- 13 Το άρθρο 15 του νόμου 1/1992, με τίτλο «Αμοιβές των εφημεριών», προβλέπει:

«Αν η αμοιβή των εφημεριών [άρθρο 95 του εργατικού κώδικα] δεν καθορίζεται με συλλογική σύμβαση ή με σύμβαση εργασίας, η αμοιβή που δικαιούται ο εργαζόμενος για μία ώρα εφημερίας ανέρχεται τουλάχιστον στο 20 % του μέσου ωριαίου μισθού σε περίπτωση εφημερίας στον τόπο εργασίας ή στο 10 % του μέσου ωριαίου μισθού σε περίπτωση εφημερίας εκτός του τόπου εργασίας.»

- 14 Το άρθρο 19, με τίτλο «Αμοιβή των εφημεριών», του νόμου 143/1992 προβλέπει:

«1) Για μια ώρα εφημερίας [άρθρο 95 του εργατικού κώδικα] πραγματοποιούμενης στον τόπο εργασίας εκτός ωραρίου εργασίας, ο εργοδότης καταβάλλει στον εργαζόμενο αμοιβή αντιστοιχούσα στο 50 % και, σε περίπτωση αργίας, στο 100 % του αναλογούντος μέρους του μισθού, της ατομικής προσαυξήσεως και της ειδικής προσαυξήσεως για μια ώρα εργασίας χωρίς υπερωρία κατά τη διάρκεια του μήνα πραγματοποιήσεως της εφημερίας.

- 2) Για μια ώρα εφημερίας πραγματοποιούμενης εκτός του τόπου εργασίας και εκτός του ωραρίου εργασίας, ο εργοδότης καταβάλλει στον εργαζόμενο αμοιβή αντιστοιχούσα στο 15 % και, σε περίπτωση αργίας, στο 25 % του αναλογούντος μέρους του μισθού, της ατομικής προσαυξήσεως και της ειδικής προσαυξήσεως για μία ώρα εργασίας χωρίς υπερωρία κατά τη διάρκεια του μήνα πραγματοποίησεως της εφημερίας.

- 3) Σε περίπτωση παροχής εργασίας κατά τη διάρκεια εφημερίας, ο εργαζόμενος δικαιούται αμοιβής. Στην περίπτωση αυτή, δεν υφίσταται αμοιβή για την εφημερία.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 15 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι ο J. Vorel εργάζεται ως ιατρός στο NČK βάσει συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου.

- 16 Κατά το χρονικό διάστημα από 1ης Μαΐου έως 31ης Οκτωβρίου 2004, το NČK τον έθεσε σε εφημερία στον τόπο εργασίας του βάσει της οποίας του κατέβαλε αμοιβή αντιστοιχούσα στην αμοιβή που προβλέπει ειδικώς η εθνική νομοθεσία περί εφημεριών.

- 17 Ο J. Vorel αμφισβητεί τον τρόπο υπολογισμού της αμοιβής αυτής ενώπιον του Okresní soud v Českém Krumlově (περιφερειακό δικαστήριο του Český Krumlov) και ζητεί από το δικαστήριο αυτό να υποχρεώσει το NČK να του καταβάλει προσαύξηση μισθού ποσού 29 151 τσέχικες κορώνες (CZK), εντόκως, εφόσον το ποσό αυτό αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ της αμοιβής που του καταβλήθηκε βάσει των εφημεριών που πραγματοποίησε στο νοσοκομείο κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής και της αμοιβής που έπρεπε να του καταβληθεί αν οι εν λόγω υπηρεσίες είχαν αναγνωρισθεί ως κανονική εργασία.

- 18 Το αίτημα του J. Vorel στηρίζεται στην απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C-151/02, Jaeger (Συλλογή 2003, σ. I-8389), σύμφωνα με την οποία η εφημερία που πραγματοποιεί ιατρός με τη φυσική παρουσία του στο νοσοκομείο συνιστά στο σύνολό της χρόνο εργασίας υπό την έννοια της οδηγίας 93/104, ακόμη και εάν ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αναπαύεται στον τόπο εργασίας του κατά τα διαστήματα κατά τα οποία δεν απαιτούνται οι υπηρεσίες του. Ο J. Vorel συνάγει από την απόφαση αυτή ότι η συνολική διάρκεια της υπηρεσίας που παρέσχε ως εφημερία στο νοσοκομείο πρέπει να χαρακτηριστεί ως «χρόνος εργασίας» υπό την έννοια των οδηγιών 93/104 και 2003/88, γεγονός το οποίο συνεπάγεται ότι, σύμφωνα με τις οδηγίες αυτές, η παροχή αυτή αμείβεται από το ΝČΚ ως εάν είχε πράγματι παράσχει εργασία, ακόμη κι αν για ένα μέρος του διαστήματος αυτού ο J. Vorel βρισκόταν σε ετοιμότητα προς εκτέλεση πραγματικής εργασίας.
- 19 Αντιθέτως, το ΝČΚ ισχυρίζεται κατ' αρχάς ότι, για τον υπολογισμό της οφειλομένης στον J. Vorel αμοιβής, συμμορφώθηκε, προς την ισχύουσα εθνική νομοθεσία, δυνάμει της οποίας εφημερία κατά τη διάρκεια της οποίας ουδεμία εργασία παρέχεται δεν θεωρείται ότι αποτελεί χρόνο πραγματικής εργασίας, αλλά δημιουργεί παρ' όλ' αυτά δικαίωμα ορισμένης οικονομικής αντισταθμίσεως. Στη συνέχεια, το ΝČΚ υποστηρίζει ότι η προαναφερθείσα απόφαση Jaeger απλώς απαιτεί να μη χαρακτηρίζονται ως περίοδοι αναπαύσεως υπό την έννοια της οδηγίας 93/104 οι εφημερίες κατά τη διάρκεια των οποίων ο ιατρός δεν δραστηριοποιείται. Τέλος, σύμφωνα με το ΝČΚ, διεξάγονται συζητήσεις με σκοπό την τροποποίηση της οδηγίας 2003/88 όσον αφορά, μεταξύ άλλων, την έννοια του χρόνου εργασίας στο κοινοτικό δίκαιο.
- 20 Εκτιμώντας ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, για την επίλυση της διαφοράς είναι αναγκαία η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Okresní soud v Českém Krumlově αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιον του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει να θεωρείται ως εκτέλεση εργασίας το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ιατρός εφημερεύων στον χώρο εργασίας του στο νοσοκομείο βρίσκεται σε ετοιμότητα προς εργασία, λαμβανομένης υπόψη της οδηγίας 93/104 και της αποφάσεως [...] Jaeger;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 21 Σύμφωνα με το άρθρο 104, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, οσάκις η απάντηση σε υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα μπορεί να συναχθεί με σαφήνεια από τη νομολογία, το Δικαστήριο δύναται οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη παραπέμπουσα στη σχετική νομολογία. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι τούτο ισχύει στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 22 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν οι οδηγίες 93/104 και 2003/88 πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι απαγορεύουν νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η εφημερία που πραγματοποιεί ιατρός με τη φυσική του παρουσία στον τόπο εργασίας του, κατά τη διάρκεια της οποίας όμως ουδόλως δραστηριοποιείται, αφενός, δεν θεωρείται «χρόνος εργασίας» υπό την έννοια των εν λόγω οδηγιών και, αφετέρου, δημιουργεί δικαίωμα αμοιβής, υπολογιζομένης με συντελεστή χαμηλότερο αυτού που ισχύει για την παροχή πραγματικής εργασίας.
- 23 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η οδηγία 93/104 αποσκοπεί στον καθορισμό των ελαχίστων προδιαγραφών για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας των εργαζομένων με την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών που αφορούν ιδίως τη διάρκεια του χρόνου εργασίας. Η σχετική με την οργάνωση του χρόνου εργασίας εναρμόνιση σε κοινοτικό επίπεδο αποσκοπεί στην εξασφάλιση καλύτερης προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, παρέχοντας σε αυτούς, μεταξύ άλλων, κατ' ελάχιστον περιόδους ημερήσιας και εβδομαδιαίας αναπαύσεως, καθώς και επαρκή διαλείμματα, και ορίζοντας σε 48 ώρες το ανώτατο όριο της μέσης διάρκειας εργασίας ανά εβδομάδα, όριο ως προς το οποίο ρητώς διευκρινίζεται ότι καλύπτει και τις υπερωρίες. Οι διάφορες προδιαγραφές της εν λόγω οδηγίας περί μεγίστου χρόνου εβδομαδιαίας εργασίας

και κατώτατου χρόνου αναπαύσεως αποτελούν ιδιαίτερης σπουδαιότητας κανόνες του κοινοτικού κοινωνικού δικαίου, οι οποίοι πρέπει να ισχύουν για κάθε εργαζόμενο (βλ. απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2005, C-14/04, Dellas κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-10253, σκέψεις 40, 41 καθώς και 49 και την παρατιθέμενη νομολογία).

- 24 Όσον αφορά ειδικότερα την κατά την οδηγία 93/104 έννοια του «χρόνου εργασίας», το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία αυτή ορίζει ως χρόνο εργασίας κάθε χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο εργαζόμενος βρίσκεται στην εργασία του, στη διάθεση του εργοδότη, και ασκεί τη δραστηριότητα ή τα καθήκοντά του, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή/και πρακτική, και ότι η έννοια αυτή πρέπει να ερμηνεύεται κατ' αντιδιαστολή προς αυτήν της αναπαύσεως, δεδομένου ότι οι δύο αυτές έννοιες αλληλοαποκλείονται (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dellas κ.λπ., σκέψη 42 και την παρατιθέμενη νομολογία).
- 25 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, αφενός, η οδηγία 93/104 δεν θεσπίζει κάποια ενδιάμεση κατηγορία μεταξύ περιόδου εργασίας και περιόδου αναπαύσεως και, αφετέρου, ότι η ένταση της εργασίας που παρέχει ο εργαζόμενος και η απόδοσή του δεν εμπίπτουν στα κατά την οδηγία αυτή χαρακτηριστικά της έννοιας του «χρόνου εργασίας» (προπαρατεθείσα απόφαση Dellas κ.λπ., σκέψη 43).
- 26 Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι οι κατά την οδηγία 93/104 έννοιες του «χρόνου εργασίας» και του «χρόνου αναπαύσεως» συνιστούν έννοιες κοινοτικού δικαίου που πρέπει να ορίζονται βάσει αντικειμενικών χαρακτηριστικών, σε συνάρτηση με το σύστημα και τον σκοπό της εν λόγω οδηγίας, αντικείμενο της οποίας είναι η θέσπιση των ελάχιστων προδιαγραφών για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας των εργαζομένων. Πράγματι, μόνο μία τέτοια αυτοτελής ερμηνεία μπορεί να διασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητα της οδηγίας αυτής καθώς και την ομοιόμορφη εφαρμογή των εν λόγω εννοιών στο σύνολο των κρατών μελών (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dellas κ.λπ., σκέψεις 44 και 45 και την παρατιθέμενη νομολογία).

- 27 Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εφημερίες που πραγματοποιεί ο εργαζόμενος, στο πλαίσιο του συστήματος φυσικής του παρουσίας στο ίδρυμα όπου εργάζεται, πρέπει να θεωρούνται στην ολότητά τους ως χρόνος εργασίας κατά την έννοια της οδηγίας 93/104, ανεξαρτήτως της εργασίας που πράγματι παρέιχε κατά τις εφημερίες αυτές (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dellas κ.λπ., σκέψη 46 και την παρατιθέμενη νομολογία).
- 28 Το γεγονός ότι οι εφημερίες περιλαμβάνουν και περιόδους εργασιακής απραξίας δεν έχει απολύτως καμία σημασία στο πλαίσιο αυτό. Πράγματι, ο καθοριστικός παράγοντας για να κριθεί αν τα χαρακτηρίζοντα την έννοια του «χρόνου εργασίας», κατά την οδηγία 93/104, στοιχεία προσιδιάζουν σε τέτοιου είδους εφημερίες που πραγματοποιεί ο εργαζόμενος στην εργασία του είναι το αν ο εργαζόμενος είναι παρών στον χώρο που έχει καθορίσει ο εργοδότης και βρίσκεται στη διάθεση του τελευταίου για να παράσχει αμέσως τις κατάλληλες υπηρεσίες σε περίπτωση ανάγκης. Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι οι υποχρεώσεις αυτές εμπίπτουν στην άσκηση των καθηκόντων του εν λόγω εργαζομένου (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dellas κ.λπ., σκέψεις 47 και 48 και την παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Δεδομένου ότι τα άρθρα 1 έως 6 της οδηγίας 2003/88 έχουν κατ' ουσίαν την ίδια διατύπωση με τα άρθρα 1 έως 6 της οδηγίας 93/104, η ερμηνεία της οδηγίας αυτής, όπως υπενθυμίστηκε με τις σκέψεις 24 έως 28 της παρούσας διατάξεως, ισχύει πλήρως για την ερμηνεία της οδηγίας 2003/88.
- 30 Δεν ασκεί συναφώς επιρροή το γεγονός ότι βρίσκονται σε εξέλιξη εργασίες στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ενδεχόμενη τροποποίηση της οδηγίας 2003/88, τούτο δε κατά μείζονα λόγο εφόσον οι επίδικες στην κύρια δίκη παροχές εργασίας πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2004.
- 31 Κατά συνέπεια, συνάγεται ότι, στο πλαίσιο εφημερίας που ο ιατρός πραγματοποιεί στον τόπο εργασίας του, τα διαστήματα κατά τα οποία βρίσκεται σε ετοιμότητα να εκτελέσει πραγματική εργασία πρέπει να χαρακτηριστούν στο σύνολό τους ως

χρόνος εργασίας και, ενδεχομένως, ως υπερωρίες, υπό την έννοια των οδηγιών 93/104 και 2003/88, για να διασφαλίζεται η τήρηση του συνόλου των ελαχίστων προδιαγραφών σε θέματα διάρκειας της εργασίας και αναπαύσεως των εργαζομένων, οι οποίες θεσπίζονται με τις οδηγίες αυτές και σκοπούν στην αποτελεσματική προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων.

- 32 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, όσον αφορά τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει ένα καθεστώς όπως το επίδικο στην υπόθεση της κύριας δίκης στο επίπεδο των αμοιβών των εν λόγω εργαζομένων, εξαιρουμένης της ειδικής ιδιαίτερης περιπτώσεως του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/104 σε θέματα αδειάς μετ' αποδοχών (βλ. αποφάσεις της 26ης Ιουνίου 2001, C-173/99, BECTU, Συλλογή 2001, σ. I-4881· της 16ης Μαρτίου 2006, C-131/04 και C-257/04, Robinson-Steele κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-2531, και της 6ης Απριλίου 2006, C-124/05, Federatie Nederlandse Valkbeweging, Συλλογή 2006, σ. I-3423), η εν λόγω οδηγία ρυθμίζει απλώς ορισμένα στοιχεία της οργανώσεως του χρόνου εργασίας, ούτως ώστε, κατ' αρχήν, δεν έχει εφαρμογή στις αμοιβές των εργαζομένων (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dellas κ.λπ., σκέψη 38).
- 33 Προστίθεται συναφώς ότι το Δικαστήριο, με την προπαρατεθείσα απόφαση Jaeger στην οποία παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο με το υποβληθέν στο Δικαστήριο ερώτημα, διευκρίνισε, με τη σκέψη 26, ότι η διαφορά της κύριας δίκης που οδήγησε στην απόφαση εκείνη αφορούσε αποκλειστικά τα ζητήματα εργατικού δικαίου που συνδέονται με τις εφημερίες και όχι τους όρους αποζημιώσεώς τους.
- 34 Εξάλλου, η υπομνησθείσα στη σκέψη 32 της παρούσας διατάξεως ερμηνεία, λόγω ταυτόσημης αιτιολογίας, ισχύει για την οδηγία 2003/88.
- 35 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, οι οδηγίες 93/104 και 2003/88 δεν απαγορεύουν την εφαρμογή από ένα κράτος μέλος νομοθεσίας η οποία, όσον αφορά την αμοιβή εργαζομένου και προκειμένου για την πραγματοποιούμενη από αυτόν εφημερία στον τόπο εργασίας του, λαμβάνει υπόψη με διαφορετικό τρόπο τα διαστήματα κατά τα οποία εκτελείται πραγματική εργασία και τα διαστήματα κατά τα οποία δεν

εκτελείται καμία πραγματική εργασία, καθόσον το καθεστώς αυτό διασφαλίζει πλήρως την ουσιαστική αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που χορηγούν στους εργαζομένους οι εν λόγω οδηγίες για την αποτελεσματική προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων αυτών.

36 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι οδηγίες 93/104 και 2003/88 πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι:

- απαγορεύουν νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η εφημερία που πραγματοποιεί ιατρός με τη φυσική παρουσία του στον τόπο εργασίας, κατά τη διάρκεια της οποίας όμως ουδόλως δραστηριοποιείται, δεν θεωρείται ότι αποτελεί στο σύνολό της «χρόνο εργασίας» υπό την έννοια των οδηγιών αυτών
- δεν απαγορεύουν την εφαρμογή από κράτος μέλος νομοθεσίας η οποία, όσον αφορά την αμοιβή εργαζομένου και προκειμένου για την πραγματοποιούμενη από αυτόν εφημερία στον τόπο εργασίας του, λαμβάνει υπόψη με διαφορετικό τρόπο τα διαστήματα κατά τα οποία εκτελείται πραγματική εργασία και τα διαστήματα κατά τα οποία δεν εκτελείται καμία πραγματική εργασία, καθόσον το καθεστώς αυτό διασφαλίζει πλήρως την ουσιαστική αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που χορηγούν στους εργαζομένους οι εν λόγω οδηγίες για την αποτελεσματική προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων αυτών.

Επί των δικαστικών εξόδων

37 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Η οδηγία 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2000/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 2000, καθώς και η οδηγία 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας, πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι:

- απαγορεύουν νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η εφημερία που πραγματοποιεί ιατρός με τη φυσική παρουσία του στον τόπο εργασίας, κατά τη διάρκεια της οποίας όμως ουδόλως δραστηριοποιείται, δεν θεωρείται ότι αποτελεί στο σύνολό της «χρόνο εργασίας» υπό την έννοια των οδηγιών αυτών·

- δεν απαγορεύουν την εφαρμογή από κράτος μέλος νομοθεσίας η οποία, όσον αφορά την αμοιβή εργαζομένου και προκειμένου για την πραγματοποιούμενη από αυτόν εφημερία στον τόπο εργασίας του, λαμβάνει υπόψη με διαφορετικό τρόπο τα διαστήματα κατά τα οποία εκτελείται πραγματική εργασία και τα διαστήματα κατά τα οποία δεν εκτελείται καμία πραγματική εργασία, καθόσον το καθεστώς αυτό διασφαλίζει πλήρως την ουσιαστική αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που χορηγούν στους εργαζομένους οι εν λόγω οδηγίες για την αποτελεσματική προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων αυτών.

(υπογραφές)